

ФІЛОСОФСЬКІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЕСХАТОЛОГІЇ ДОЛІ (у вимірі вчення О.П. Блаватської)

*Лілія Вікторівна Компанієць,
доктор філософських наук, доцент,
доцент кафедри теорії культури та філософії науки,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
polk@i.ua*

*Іван Валерійович Бредун,
кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії,
Харківський національний університет будівництва і архітектури
Харків, Україна*

Наукові відкриття та технічні досягнення ХХ ст. розширили світогляд сучасної людини, діапазон її сприйняття, світорозуміння, світовідношення. На фоні законів світу та Всесвіту (наукової картини) просувається подальше «засвоєння» не тільки зовнішньої реальності, але й внутрішнього світу людини. У ХХ ст. почали з'являтися нові духовні утворення, релігійно-філософські вчення, духовні рухи [1–5]. Кожен з них зробив свій внесок в скарбницю духовної культури, а саме духовну еволюцію людини, суспільства, епохи. Відкриваються нові шляхи до осмислення, розуміння та відновлення в її досягненні. Сьогодні неможливо не враховувати раціоналізовано-спрямовану свідомість світських спільнот (наукову картину світу). Кількість її прихильників дедалі збільшується. Саме тому ми звертаємось до розкриття тих картин світу, які будують мости до універсалізованої свідомості (різних світоглядних матриць). Йде мова про світську та релігійну картини світу, знаходження «третього шляху» в осягненні есхатологічних ідей, які в змозі стати світоглядними матрицями людини сучасної епохи (представників першої та другої системи координат мислення).

Ідея Долі знаходить своє віддзеркалення в різних світоглядних матрицях світу. Вона стає наскрізною темою релігійних та світських систем, а саме філософських, релігійно-філософських уявлень ХІХ–ХХ ст., а також наукової картини світу (релігійно забарвленої). Виявлені смислові конотації слова есхатологія, а саме ідеї Долі, дозволяють по-іншому усвідомити есхатологію як світоглядний феномен, далі розкривати «поле» існуючих смислів, їх модуси існування. Останні «виводять» есхатологію з-під «опіки» виключно теологічної думки, демонструють динаміку її «росту» до рівня

світоглядного явища, атрибуту світогляду людини, культури. Вона в змозі стати «механізмом» відновлення духовності, віри в індивідуальних та загальнолюдських масштабах.

У розкритті теми ми звертаємось до видатних представників світової думки, їх есхатологічної картини світу, яка розкриває індивідуальну есхатологію душі та Всесвітню есхатологію (Землі, людства). Окреслимо головні виміри втілення смислового «поля» ідеї Долі у філософській свідомості О.П. Блаватської. Йде мова про історію походження (як Долю) всіх істот та Космічного буття. Про Долю як розгортання життєвого шляху останніх. Йде мова у певному сенсі і про Бога у значенні сходження Божественного Духа, який пронизує та оживлює всю структуру світобудови, формує та підтримує Долі творінь та Своїх Синів. Доля людини розгортається в роздумах мислителя про етапи її буття у Всесвіті. Доля розкривається в темі відплати. Окрім цього, у свідомість автора проникає тема Долі Землі та її еволюції. Вона крокує через глобальні періоди існування земної поверхні. В такий спосіб також розгортається смисловий вимір ідеї Долі, яку розуміють як Долю світу речей. Індивідуальна есхатологія (Доля духовних істот) зосереджена на темі духовної еволюції душі у всіх її формах фізичного існування, тобто земних Долях.

Це приблизні смислові виміри, які ми знаходимо у текстах видатного мислителя ХХ ст. О.П. Блаватської. Їх інтерпретація стає для нас головною метою. Вона розкриває розширені перспективи в осмисленні нашої теми (есхатології індивідуальної та Всесвітньої), дає «поштовх» до вироблення універсальної есхатології та універсалізації її ідей.

Про Долю душі після смерті (індивідуальну есхатологію) розмірковувала О.П. Блаватська. Вона вказувала, що після руйнування фізичного тіла життєві шляхи душ йдуть різними шляхами. Вони пов'язані з різними станами, які переживає душа у потойбічному світі. Одні душі продовжують існувати у стані ясної свідомості. Інших Вищі Сини занурюють в хаотичні сновидіння (якщо дух був злочинцем, то «сон», тобто його небесне життя буде жахливим). Окремі душі занурюються в сон без сновидінь. І нарешті, є душі, які повертаються в земне існування. У філософській свідомості О.П. Блаватської та її послідовниці А. Безант Доля душі коловертається навколо свідомості людини, в існуванні якої перерв немає. Після фізичної смерті свідомість людини опрацьовує та засвоює досвід, отриманий в земному бутті. Останній стає надбанням духовної сутності душі [4].

Якщо ми повернемося до викладених раніше тлумачень Долі (як певної реальності, де відбувається Суд та очищення душ), то побачимо, що філософська думка О.П. Блаватської розглядає та презентує Землю як сферу здійснення гріхів, а також місце спокути дурних дій та думок. Індивідуальними Долями керує Всесвітній Закон Відплати. У цьому сенсі актуалізується розуміння Долі (як реальності здійснення останнього), а очищення душі розгортається не в пеклі, а саме в земному бутті. Доля земна «очищує» душу від скоєних протиправних дій, вчинків та думок. Таким чином, Доля душі (як життєвий шлях) розгортається у відповідності до відомого всім принципу «причини та наслідку». Індивідуальна есхатологія (зазначалось вище) розкривається як Доля душі у земному житті. Долю душі завжди супроводжують ті, хто постраждав від дій конкретної душі. В момент втілення перед очима душі розкривається її земна Доля. В момент смерті душа знову бачить Долю земну, яку вона прожила. Окрім цього в міркуваннях О.П. Блаватської розвивається сакральна ідея про специфіку формування Долі людини.

Філософія Є.П. Блаватської презентує багату палітру смислового поля індивідуальної есхатології та Всесвітньої під кутом зору її ядра, а саме ідеї Долі. На мою думку, душа людини знаходиться у стані еволюції. Остання продовжується у всіх циклах існування Всесвіту. Вона «забезпечує» людину спасінням. Так Доля інтерпретується як атрибут свідомості, як процес розгортання життя в множинних його проявах, як історія формування певної реальності, як історія та життєвий шлях божественних творінь (душ, Вищих Синів, тобто духовних істот, а також світу речей), Доля як система, життя універсуму. Доля стає атрибутом існування Бога і Вищих Істот. Доля є матрицею життя всіх душ. І нарешті, Доля інтерпретується як розгалужений світогляд.

Література:

1. Блаватская Е.П. Тайная доктрина / Е.П. Блаватская. – М.: ЭКСМО–ПРЕСС; Х.: Фолио, 2002. – Т. 1.
2. Блаватская Е.П. Тайная доктрина / Е.П. Блаватская – М.: ЭКСМО–ПРЕСС, 2002. – Т. 3.
3. Блаватская Е.П. Тайная доктрина / Е.П. Блаватская. – М.: ЭКСМО–Пресс, Х.: Фолио, 2002. – Т. 2.
4. Блаватская Е.П. Скрижали астрального света / Е.П. Блаватская. – М.: ЭКСМО – ПРЕСС, 2002.
5. Блаватская Е.П. Ключ к теософии / Е.П. Блаватская. – М.: «ЭКСМО» Российского теософского Общества, 2004.